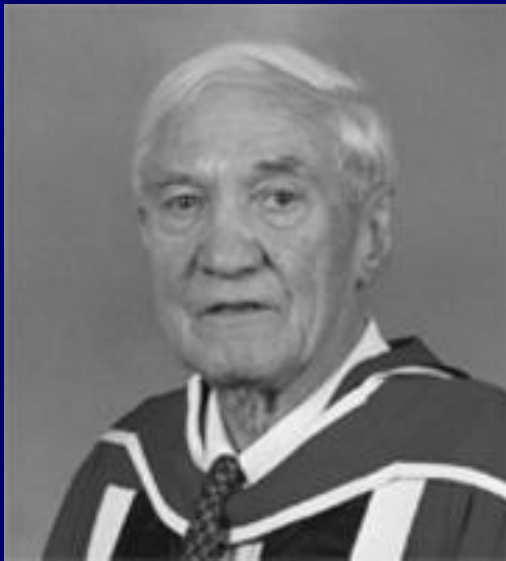
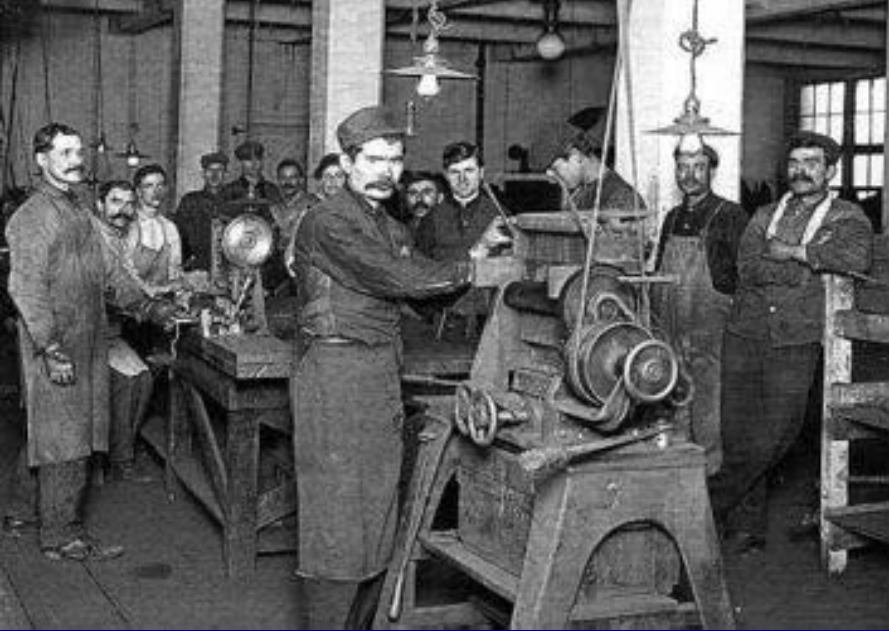

Седмо предавање

Неовеберијанци и неомарксистисти

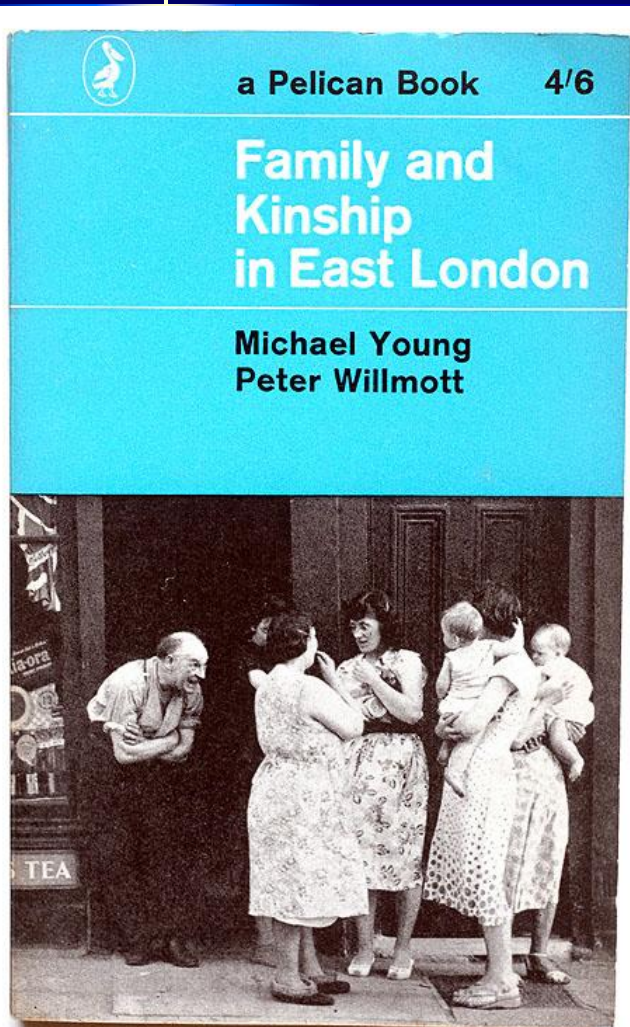

Немарксистичке класне схеме

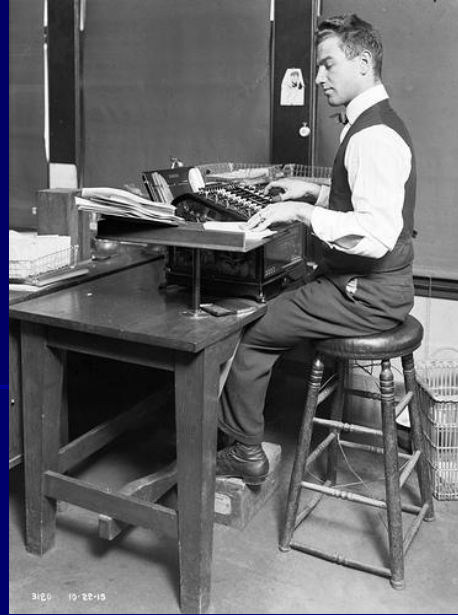
- Приручни (ad hoc) приступи друштвеној слојевитости код искуствених истраживања – преко занимања.
- Занимање – најмоћнији појединачни показатељ новчаних прихода, друштвеног положаја и животних изгледа – кичма класне структуре.

Подела на мануалне и немануалне раднике

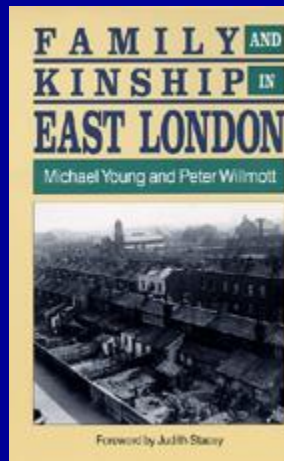
Мајкл Јонг и Питер Вилмота: *Породица и сродство у источном Лондону* (1957).

- чиновничка занимања: чине средњу класу;
- радничка занимања: припадају радничкој класи.

Проблем

- Зашто је писар виша класа у односу на ВКВ заваривача?
- Заваривач може имати вишу надницу и уживати већу радну аутономију.
- Чистије руке?

Пристап преко пописне схеме занимања

- У Британији од 1911. попис становништва обухвата занимања поређана по степенима.
- 1913. Стивенсон групише занимања у класе: 1. менаџери, 2. високи чиновници и стручњаци, 3. службеници, 4. КВ радници 5. ПКВ радници и 6. НКВ радници.

степен	друштвена класа	удео у живљу	типична занимања
A	горња средња класа	3,4 %	бискупи, доктори, адвокати, шеф полиције, банкарски директор
B	средња класа	21,6 %	шеф банкарских службеника, адвокатски или лекраски почетници, шеф инспектора
C1	нижа средња класа	29,1 %	капелани, свештеници, студенти, парцелни сељаци, банкарски службеници
C2	KB радничка класа	21,0 %	пословођа, полицајац, пољопривредни радник, квалификовани лимар или зидар
D	радничка класа	16,2 %	мануелни радник, поштар, продавац, рибар, шегрти
E	2005 поткласа (underclass)	8,8 %	повремени радници, старосни пензионери

Класа и статистика

- Стивенсон (1928): смртност беба из виших класа мања него из нижих.
- 1981. смртност новорођенчади у Енглеској и Велсу на хиљаду беба за класу А 7,7, а за класу D 18,8.

		недељни приход (£) по дома- ћинству	% дома- ћинства са деоницама	% запослених којима пензијско осигурање уплаћује послодавац		% власника станава
Стручњаци		519,6	55	74	67	89
Послодавци и шефови		503,4	51	70	60	87
Средњи и нижи немануелни радници		388,7 295,8	31	68	60	77
КВ мануелни радници		307,8	24	50	39	74
ПКВ мануелни радници		252,4	15	47	30	54
НКВ мануелни радници		213,6	9	43	27	43

Проблеми

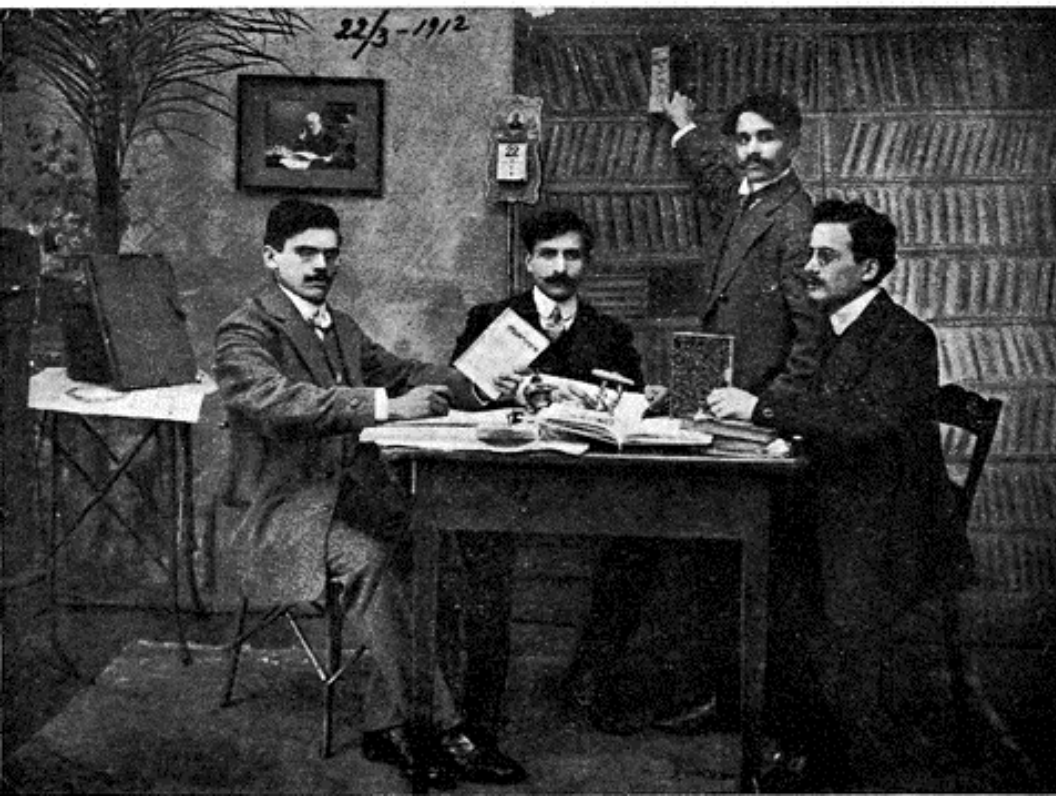
- Схема не укључује рентијере, домаћице, незапослене, пензионере, студенте...
- Схема нема јасну теоријску подлогу.
- Почива на одлуци статистичара, према материјалним показатељима.
- Промена ранга: 1931. чиновници су пребачени из Б у Ц1, 1960. пилоти из Ц1 у Б, а 1961. поштари и телефонисти из Б у Ц2.

Престижна лествица занимања

- Субјективистичка схема која одражава углед занимања у друштву.
- Норт и Хет (САД, 1947) питали испитанике да оцене 90 занимања од «одличан» до «рђав».
- На врху добро плаћени стручњаци (судије Врховног суда или лекари).
- На дну неквалификована занимања (чистачи или ђубретари).

Закључци Норта и Хета

- Постоји друштвена сагласност око угледа занимања.
- Углед је у корелацији са високом платом.
- Охрабрење за функционалисте.

Престижна лествица занимања

Хол–Џонсово истраживање (Британија, 1949):

1. Пет стручњака ређају 138 занимања по угледу.
2. Обични испитаници оцењују 30 занимања.
3. На основу добијене хијерархије 30 занимања, врши се степеновање почетних 138 занимања.

Хол–Џонсово истраживање

Занимања сврстана у седам класа,
степенованих по угледу:

1. стручњаци и државни управљачи;
2. директори и управници;
3. виши шефови и надзорници у немануелним занимањима;
4. нижи шефови и надзорници у немануелним занимањима;
5. КВ мануелни и рутински немануелни радници;
6. ПКВ мануелни радници;
7. НКВ мануелни радници;

Проблеми

- Различити испитаници под угледом могу подразумевати различите ствари.
- У Јанг-Вилмотовом истраживању радници *углед* схватали као *друштвену корисност* – директоре и шефове стављали на последња места.

Проблеми

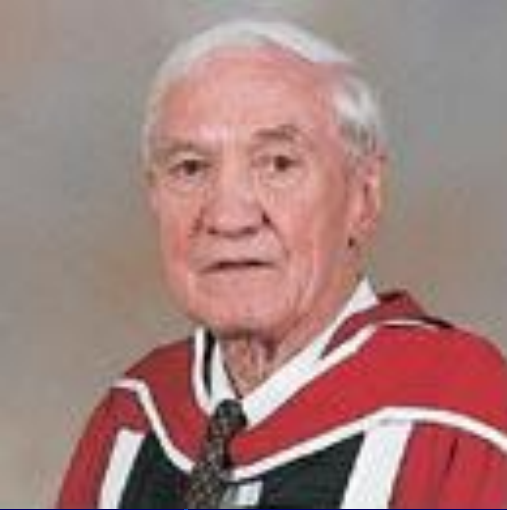
Када испитаници степенују занимања, шта *заправо* они раде:

- Изражавају лично поштовање према појединим занимањима?
- Извештавају о степену повлашћености коју виде у друштву?
- Ређају професије према новцу за који процењују да оне доносе?
- Изражавају шта би они сами, ако би могли да бирају, желели да буду?

Проблеми

- Људи се више слажу која занимања треба ставити на врх или на дно, него око редоследа *сличних* занимања: ко је угледнији – доктори или адвокати, лимари или електричари, инжењери или официри, новинари или архитекте?
- На лествици од 138 подеока зашто су границе повучене баш ту: рецимо, за ²⁰⁰⁶класе 1 и 2 на 19-ом, а не 24-ом подеоку? ¹⁶

Дејвид Локвуд

Радник у црном капуту (1958):

- Чиновници, као и радници, изнајамљују радну снагу и све су скромније плаћени.
- Али они не виде себе као део радничке класе: 72% њих сврстава се у средњу а свега 24% у радничку класу, 67% гласа за конзервативце, а 33% за лабуристе.

DAVID LOCKWOOD
THE
BLACKCOATED
WORKER
A Study in Class Consciousness
SECOND EDITION

CLARENDON PAPERBACKS

Проблем

Како
објаснити
несклад
између
чињеничног
класног
положаја и
класне
свести?

Три чиниоца класног положаја

- *Тржишни положај:*
«економски положај у
ужем смислу»;
укључује изворе и
величину прихода (и
посредне повластице),
сигурност запослења и
могућност за
напредовање у послу.

Три чиниоца класног положаја

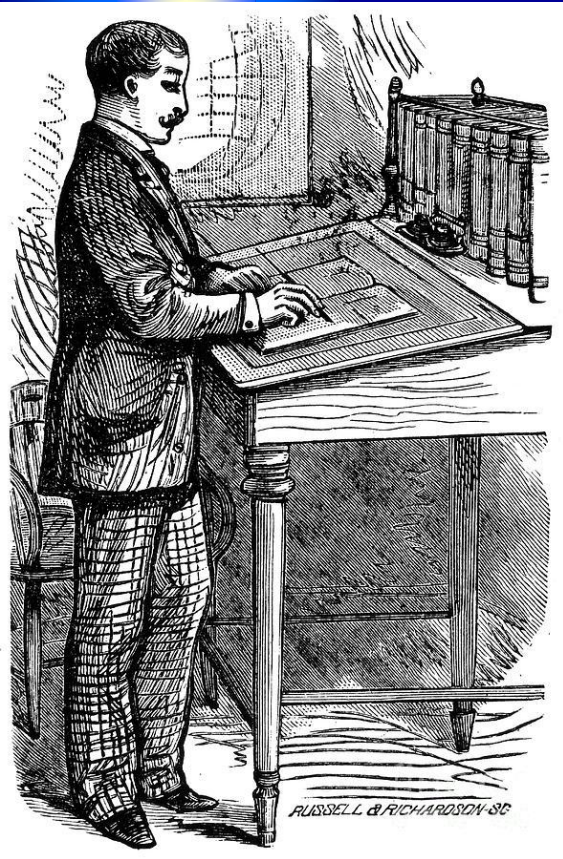
- *Радни положај:* подразумева «низ друштвених односа у које је радник укључен на месту рада» - од самосталности рада, до издавања, односно примања наређења у току рада.
- *Статусни положај:* «положај појединца у хијерархији угледа у друштву као целини».

Три чиниоца класног положаја

- Друштвено искуство стечено у ове три области одређује класну свест.
- Прва два чиниоца класног положаја су иста као код Маркса, док је статусни положај преузет од Вебера.
- Класа и статус «нису алтернативни већ комплементарни начин гледања на стварност сваког датог стратификационог система».

Чиновници у 19. веку

- Сматрани делом «образоване госпoде», тј. средње класе.
- Чиновници у приватним предузећима познавали основе рачуноводства, владали пословним језиком, познавали стране језике, били упознати са пословним тајнама, радили са партнерима и странкама, били десна рука власника...

Чиновници у 19. веку

- Имали шансу да једног дана постану газдин партнер.
- Чиновници из банкарства, државне управе, осигурања, трговине и veleиндустрије добијали су пристојну плату која им је омогућавала «начин живота поштоване средње класе».

Чиновници у 19. веку

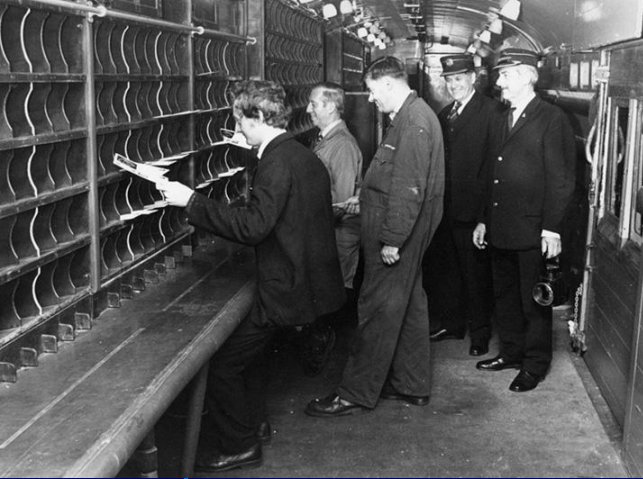
- Високи статус преноси се и на слабије плаћено чиновништво (мања предузећа, железница...).
- И ови чиновници се придржавају идеје и начина живота «господства» (gentlemanliness).
- Посао и зараде сигурнији од радничких, расту с годинама службе, могу да напредују, посао је чистији и захтева знање, а не мишице.

Пораст понуде чиновника

Чиновништво у Британији 1851-1951.

Год.	Удео чиновништва у радној снази (%)	Удео жена у чиновништву (%)
1851.	0,8	0,1
1901.	4,0	13,4
1951.	10,5	59,6

Пад зараде

- 1906. радници зарађују 29 шилинга недељно, а $1/2$ чиновника у банкарству и осигурању и $1/3$ у јавним службама 61 шилинг, остали 34 шилинга (млађи чиновници).
- 1920-30. плате радника и чиновника изједначене на 60 шилинга, али део чиновништва у банкарству и осигурању ипак достиже плату и до 140 шилинга.

Пад зараде

- 1945-1951. је медијана плате за чиновника првог степена 203 шилинга, другог степена 223 шилинга, а просечна радничка плата је 235 шилинга.
- Само чиновник трећег, највишег степена, има вишу плату од радника — 279 шилинга.

Задржали бенефиције и сигурност радног места

- Додатне пензије (обезбеђују послодавци) двоструко чешће код чиновника (40%) него код радника (21%).
- 1931. стопа незапослености у укупној радној снази била је 12,7%, а код чиновника 5,3%.

Могућност напредовања и бољи услови рада

- 1945-1949. 38% чиновника доспело до директорских или стручних положаја.

2006

- Рад у чистом и на топлотом, већа удобност током рада, опуштенији ритам у раду, боље радно време, више слободних дана и годишњег одмора.

Бољи радни положај

- Раде у мањим скупинама и тесно сарађују с управом.
- У индустрији 1949. 75% радника ради у фабрикама са преко 100 запослених, а свега 32% чиновника у предузећима са више од 80 чиновника.
- Сврстани у мање радне јединице (до 5 службеника).

Одвојеност статуса и стила живота

- Чиновничке радне јединице јасно одвојене од радника: не мешају се ни током паузе за ручак.
- Чиновници једу *ужину* (lunch) у својим трпезаријама, радници *ручак* (dinner) у својим – то је радницима главни дневни оброк, док чиновници, око 18.00 часова, по доласку кући, обедују *dinner*.

Закључак

- «Ако појам `класни положај` разумемо тако да он обухвата не само тржишни положај већ и радни положај, јасно је да чиновници и мануелни радници, у већини случајева, уопште не деле истоветан класни положај».

Пад угледа чиновништва

- Рутинизација рада, одсуство овлашћења и пословне предузимљивости (дактилографи, телефонисти, шалтерски службеници...).
- Масовни улазак младих жена ("једина амбиција да нађу средњокласног младожењу").

Средњокласне амбиције

- 23% КВ радника жели да им деца заврше факултет, 45% стручњака и 59% чиновника.
- 1951. свега 25% чиновника синдикално организовано – одвојени од радничких синдиката.

Статус чиновника

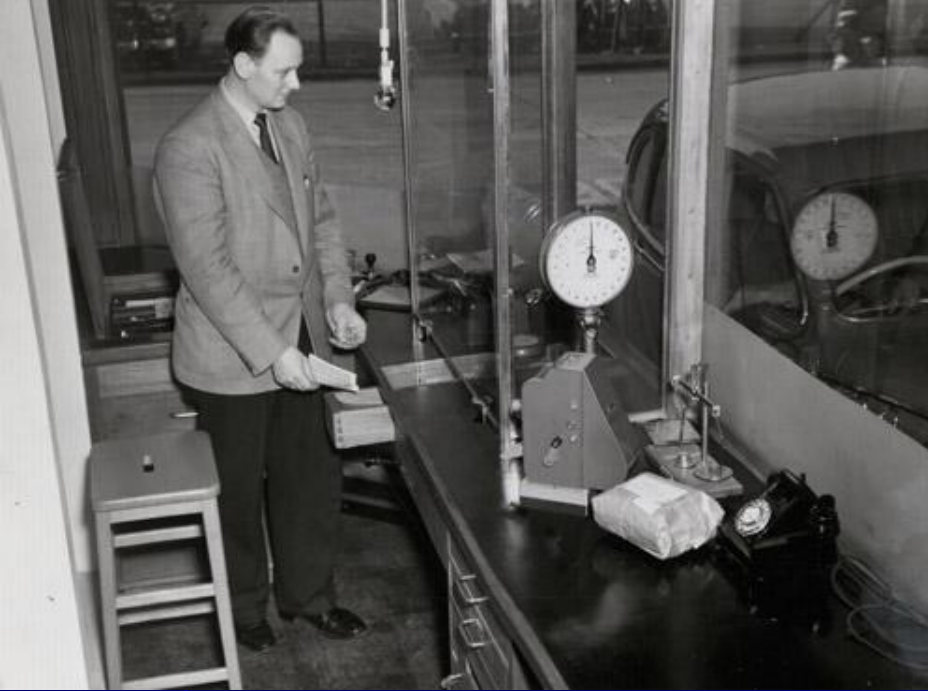
- «Статусна двосмисленост»: о себи мисле боље него што им је статус код других слојева (код радника или стручњака) и боље него што им је друштвени положај.
- Ипак, није реч ни о каквој «лажној класној свести» чиновника.

Закључак

- “Чак и ако стварну класну поделу дефинишемо искључиво помоћу појмова власништва и невластништва над средствима за производњу, и тада је спорно да радник у црном капуту има `лажну` свест о свом стварном класном положају. У социолошком појмовнику, `лажност` класне свести неког чиновника може да значи само то да његова схватања и деловања теже да одступе од оних која се најчешће јављају међу припадницима `невласничке` класе”.

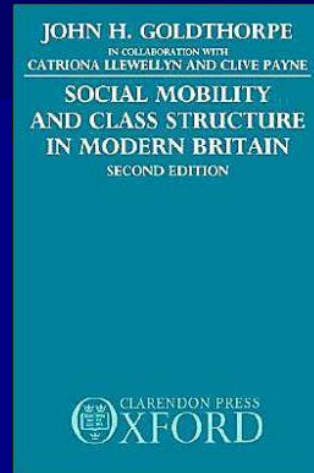
Закључак

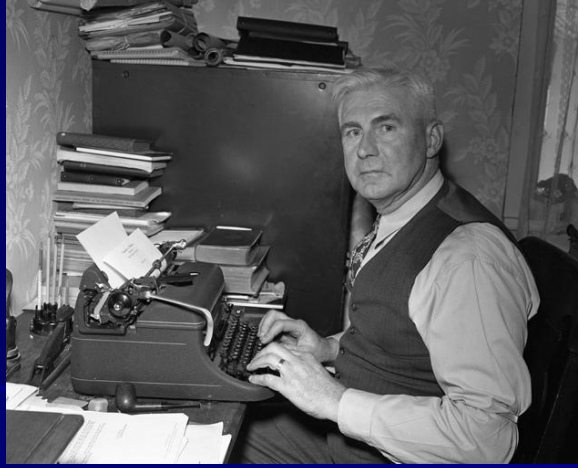
- “Проширимо ли замисао класе тако да она, осим власништзва, обухвати и неке друге објективне одлике – попут одлика испитаних у овом раду – тада се класна свесност чиновника може оценити као *доследан и веран одраз* његовог класног положаја”.

Џон Голторп

- Локвудов млађи колега, радио с њим на пројекту *Имућни радник у класној структури* (1969).
- *Друштвена покретљивост и класна структура у савременој Британији* (1980)

Голторп

- Преузео два од три Локвудова мерила за утврђивање класне позиције: 1. тржишни и 2. радни положај.
- Преко гроздова занимања могу се утврдити економски интерес и животне шансе људи.
- Занимања су «кости класне структуре» и «показатељи класног положаја» из којих се изводи «класна формација».

Поступак

- Направљено 36 сојева занимања на основу “функције занимања и упошљеничког статуса”.
- Сојеви сабрани у седам гроздова.
- Статус занимања се није посебно мерио, већ се узимао као помоћно средство код разврставања.

I	прворазредни стручњаци, управљачи и званичници; директори и шефови у великим индустријским предузећима; велики поседници – 8%	Стручно-управљачка (службена) класа (Salarariat) – 14%
II	другостепени стручњаци, управљачи и званичници; прворазредни техничари; директори и шефови у мањим предузећима; надзорници немануелних занимања – 6%	
III	рутинска немануелна (пре свега чиновничка) занимања у администрацији и привреди; продавци и пријемна занимања у услугама – 8%.	Средња класа - 31%
IV	мали власници (укључив и земљовласнике, занатлије, трговце) и самоупосленици без прворазредне стручности – 10%	
V	другостепени техничари и надзорници мануелних радника – 13%	
VI	квалификовани мануелни радници – 30%	Радничка класа – 55%
VII	полуквалификовани и неквалификовани мануелни радници – 25%	

Голторп о својој класној схеми

- Није нужно степенаста, већ релациона: класе не морају да се налазе изнад-испод (VI и VII), већ и поред (III, IV, V).
- Границе класа су границе класне покретљивости: «Степен и обрасци покретљивости одређују меру до које класе могу бити схваћене као заједнице појединаца или породица који се налазе на истим положајима унутар друштвене поделе рада у одређеном времену».

Покретљивост и идентитет

- Лако пролазни степеник, током класног успона, доводи само до успостављања *демографског идентитета*.
- Сепеник на коме се људи дуго задржавају може водити “друштвено-политичкој класној формацији”.

Покретљивост и идентитет

- Због пролазности, класе III и IV су у заметку, недовољно уобличене и имају само демографски идентитет.
- Радничка класа је “демографски зрела”, поседује идентитет и акцију.
- У средини је службена класа, која није тако зрела као пролетаријат, али је са јачим идентитетом од средње класе.

Веберијански карактер

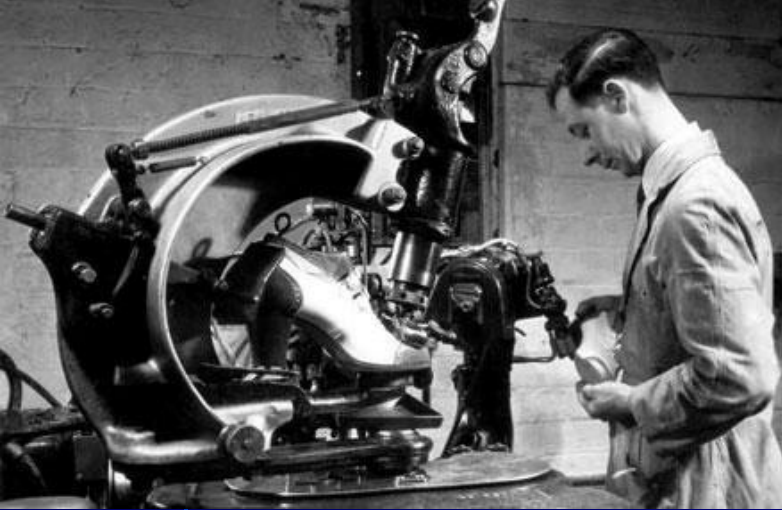
- Голторп одбијао да се сврста у веберијанце, јер није хтео да се уплиће у идеолошке спорове.
- Ипак, због значаја *животних изгледа* и некоришћења *експлоатације* у класној анализи, ближи Веберу него Марксу.

Џон Скот

Џон Скот, *Стратификација и моћ* (1996)

друштвене области	положај моћи	друштвени слој
привреда	класни положај	друштвене класе
заједништво	статусни положај	друштвени сталежи
заповедништво	заповедни положај	друштвени блокови

Троврсно виђење стратификације

- Економски положај не одређује у целини животне изгледе.
- Статус говори о угледу у заједници, а углед је везан за поступање у складу са доминантним вредностима.
- Статус је заправо оно што функционалисти (посебно Парсонс) подразумевају под класом.

Троврсно виђење стратификације

- Код занимања постоји показатељи (нпр. плаћеност) који изражавају његов тржишни положај (битан за класу), али и показатељи који изражавају његов углед у друштву (битан за статус).
- Моћ заповедања чини елиту, а она постоји свуда: у предузећу, цркви, спортском клубу, на факултету...

Троврсно виђење стратификације

- Занимања се разликују не само по класном и статусном положају, већ и по заповедном. Нека занимања успевају да обезбеде својим представницима заповедни положај, нека не.
- Три састојнице друштвеног положаја појединца – класна статусна и заповедна – одређују његове животне изгледе.

Троврсно виђење стратификације

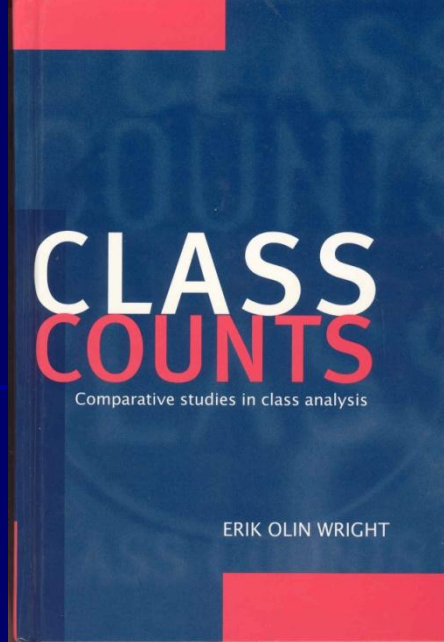
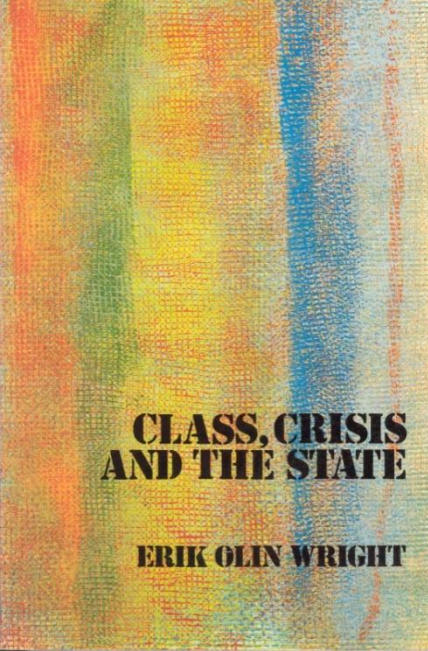
- Друштвени слој чине људи који имају исти класни, статусни и заповедни положај.
- Људи се најчешће крећу у оквиру истог слоја: у њему се рађају, жене, станују, раде, забављају, социјално напредују – али до његових горњих граница, или се спуштају – до његових доњих граница.

Троврсно виђење стратификације

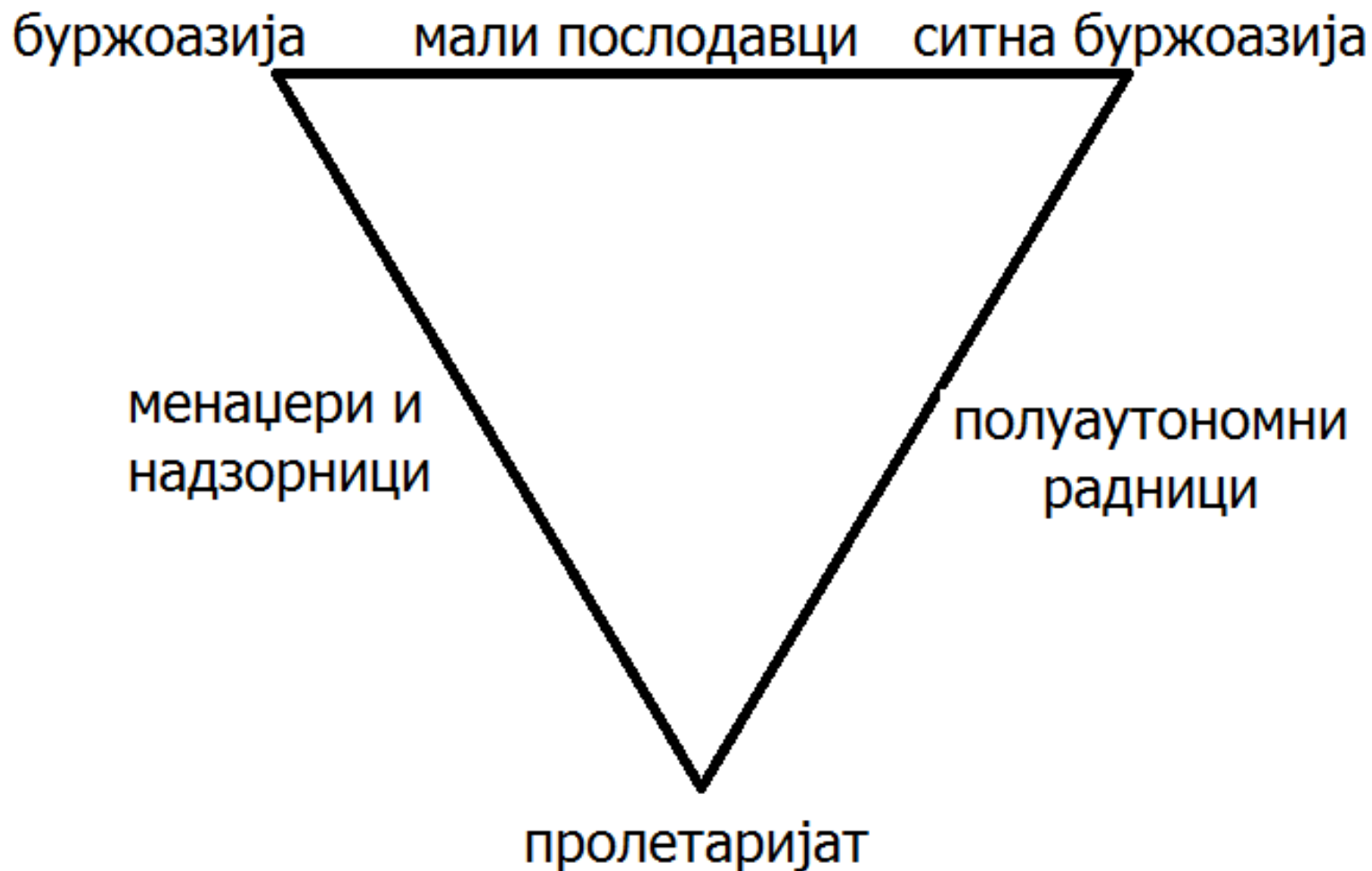
- И за Скота су границе «лаке и типичне» друштвене покретљивости границе између слојева.
- Скот тежи синтези “најбољег у социологији”: Маркса за анализу класе, Парсонса за анализу статуса, Парета, Моске и Михелса за анализу заповедништва (елите). А капа синтезе је – Вебер.

Ерик Олин Рајт

- Прва фаза: *Класа, криза и држава* (1978)
- Друга фаза: *Класна рачуница* (1997)

Рајтова класна схема из првог раздобља

Класна структура САД

1,8	5,5	3,7	2,8
6,0	3,1	6,3	7,2
6,8	2,9	13,1	40,6

Схема из другог раздобља

власници

запослени

буржоазија (10 и више зап.)	стручни менаџери	полустручни менаџери	нестручни менаџери
мали послодавци (2-9)	стручни надзорници	полустручни надзорници	нестручни надзорници
ситна буржоазија (0-1) 2006	стручњаци не-менаџери	полустручни радници	нестручни радници